

Jaarverslag 2024

1 Voorwoord

Voor u ligt het jaarverslag van de Gelderse Smalspoor Stichting. Het jaar 2024 is een bijzonder jaar voor onze stichting: het markeert het 40 jarig jubileum van onze stichting.

Als ik dit schrijf, ben ik net een paar weken voorzitter. Het jaar 2024 heb ik als secretaris beleefd en wat een bijzonder jaar was het! Het was het jaar van het 40-jarig bestaan van onze stichting. Toppunt was het Historisch Weekend in juni met de presentatie van de stoomlocomotief aan het publiek, een voor ons lang gekoesterde wens. De restauratie van het persgebouw nam het grootste deel van het jaar in beslag, maar is nu voltooid. Hierdoor wordt het voor ons mogelijk ook hier bezoekers rond te leiden, waardoor we het verhaal van de steenfabricage nog beter kunnen vertellen.

Ik wil de donateurs bedanken voor het vertrouwen. Zonder de inbreng van donaties is het bijna onmogelijk om materieel te restaureren en in stand te houden. Sinds 2024 hebben we ook te maken met subsidieverstrekken en ook deze wil ik bedanken. Zonder vrijwilligers geen museum, dus bij deze wil ik al onze vrijwilligers bedanken voor de inzet, voor nu en in de toekomst. Wij als bestuur zien 2025 dan ook vol vertrouwen tegemoet.

Robin Jansen
24 januari 2025

2 Inhoudsopgave

1	Voorwoord.....	2
3	Bestuursverslag	4
3.1	Museum.....	4
3.2	Activiteiten	4
3.2.1	Aantrekken loc 64 Henschel Fabia “Conny”	4
3.2.2	Restauratie rollend materieel	4
3.2.3	Aanpassing infrastructuur	5
3.2.4	Gebouwbeheer	5
3.2.5	Subsidieaanvraag “Opknappen oude persgebouw”	5
3.2.6	Historisch weekend OTC De Ewijkse Brug	5
3.2.7	Historisch weekend 40 jarig jubileum	5
4	Organisatie	6
4.1	Bestuurssamenstelling.....	6
4.2	Vrijwilligers.....	6
4.3	Reflectie op codes	6
4.3.1	Fair Practice Code	7
4.3.2	Code Diversiteit & Inclusie	7
4.3.3	Governance Code Cultuur	8
5	Jaarrekening	10
5.1	Eindbalans per 31 december 2024	10
5.2	Resultaatrekening 2024.....	10

3 Bestuursverslag

3.1 Museum

De Gelderse Smalspoor Stichting exploiteert het Gelders Smalspoormuseum, gevestigd op de Steenfabriek Randwijk te Heteren en zit daarmee op een unieke locatie: tot 2003 is smalspoor in gebruik geweest op de steenfabriek. Nog steeds is een gedeelte van het complex in gebruik voor de productie van speciale stenen voor restauratieprojecten. Het is op dit terrein waar het museum de geschiedenis van de baksteenindustrie en het industrieel smalspoor wil laten zien. Op het terrein hebben we een binnenmuseum ingericht dat in het teken staat van de steenfabricage in de Betuwe. Een groot deel van onze collectie is afkomstig van steenfabrieken uit het Rivierenland. Het museum heeft een smalspoorlijn die de bezoekers langs de uiterwaarde van de Rijn naar de monumentale steenoven van “Steenfabriek Randwijk” vervoert, waar onze vrijwilligers rondleidingen verzorgen.

Op bezoekersdagen krijgen bezoekers na een rit met de smalspoortrein een unieke rondleiding op de monumentale ringoven en het oude persgebouw. Hierbij wordt uitgebreid stilgestaan bij de geschiedenis van de steenfabriek Randwijk, het productieproces van bakstenen, en het leven en werken in de Gelderse grofkeramische industrie.

Het rijseizoen 2024 liep van donderdag 9 mei (Hemelvaart) tot en met zaterdag 26 oktober. Dit jaar hebben we in totaal 877 betalende bezoekers mogen ontvangen. Naast de reguliere rijdagen hebben we twee bijzondere rijdagen georganiseerd: de opening van het rijseizoen op Hemelvaart (9 mei) en het Historisch Weekend (29/30 juni).

Dit jaar is het nieuwe Veiligheidsplan ingevoerd voor de rijdienst. Hiervoor zijn twee informatie en oefenmiddagen georganiseerd op zaterdag 6 april en zaterdag 4 mei. Tijdens deze dag is het handboek uitgereikt, is het handboek uitgelegd en zijn er een aantal praktijksituaties geoefend. Er is een opleidingscommissie ingesteld die dit toetst. Zonder certificering van de opleidingscommissie mogen vrijwilligers niet deelnemen aan de rijdienst.

3.2 Activiteiten

3.2.1 Aantrekken loc 64 Henschel Fabia “Conny”

Dit jaar hebben we voor het eerst een stoomlocomotief aan onze collectie kunnen toevoegen. Het gaat om een Henschel, type Fabia. Deze locomotief is gebouwd in 1930 en geleverd aan Spoorijzer in Delft. In de jaren 1950 heeft ze dienstgedaan op een steenfabriek in Maurik, waarna deze bij de heer Heijkoop terecht kwam. Op 19 juni 2024 kwam de Henschel Fabia aan in Heteren. Na 71 jaar staat er weer een Fabia bij een Betuwse steenfabriek. In Nederland hebben ongeveer 20 locomotieven van het type Henschel Fabia gereden. In Nederland zijn er hiervan nog maar drie overgebleven, waaronder dus deze. De locomotief is op dit moment niet rijvaardig.

3.2.2 Restauratie rollend materieel

Dit jaar hebben vrijwilligers van de stichting gewerkt om het volgende materieel technisch en esthetisch op te knappen:

- GSS loc 5 (Diema “Zandberg”)
- GSS loc 42 (Diema DL6 “Faye”)
- GSS loc 60 (Strüver Schienenkuli)
- GSS wagon 719
- GSS wagon 721

3.2.3 Aanpassing infrastructuur

De driehoek bij ons eindpunt wordt aangepast. De twee benen van de driehoek die naar de kleine loods leiden, zijn uitgenomen en worden aangepast als overweg.

3.2.4 Gebouwbeheer

De kozijnen van onze kantine waren aan onderhoud toe en dus hebben deze een schilderbeurt gehad. De windveren van een van de haaghutten is nodig aan vervanging toe. Ook een aantal balken en panlatten zijn vervangen.

Dit jaar heeft BOEi de pershal volledig gesaneerd en gerestaureerd. Dit is het gebouw achter onze kantine en wielenwerkplaats. Dit is uitgevoerd door bouwbedrijf Kreeft uit Ede. Inmiddels zijn de werkzaamheden vrijwel klaar, en kunnen wij de ruimte gaan inrichten om bezoekers rond te leiden.

3.2.5 Subsidieaanvraag “Opknappen oude persgebouw”

In november 2023 hebben we een subsidieaanvraag ingediend bij het Cultuurfonds voor de erfgoedvrijwilligersregeling. Het doel van deze aanvraag is om een nieuw gedeelte van ons terrein voor het publiek toegankelijk te maken en op te kunnen nemen in onze rondleiding: het oude persgebouw. In februari kregen we positief nieuws van het Cultuurfonds. Met de subsidie hebben we bij Osma Bos-, Tuin- en Parkmachines in Renkum een bosmaaier en kettingzaag op accu kunnen aanschaffen. Ook hebben we bij Kraaijkamp Lasmachines een gasbrander kunnen aanschaffen.

3.2.6 Historisch weekend OTC De Ewijkse Brug

Als stichting hebben we een kleine spoorlijn geëxploiteerd tijdens het Historisch Weekend van OTC De Ewijkse Brug (28/29 mei). Tijdens het weekend lag er een spoorlijn van ongeveer 70 meter waar we met GSS Loc 33 (Spoorijzer RT8) en GSS Loc 42 (Diema DL6, “Faye”) in kop-staartopstelling reden met wagons 719 en 721.

3.2.7 Historisch weekend 40 jarig jubileum

Op 29 en 30 juni 2024 vond ons eigen Historisch Weekend plaats. Dit weekend hebben we het 40-jarig bestaan van onze stichting gevierd. Voor het weekend waren de volgende deelnemers uitgenodigd:

- stoomlocomotief “Sandra” van Stoomtrein Katwijk-Leiden;
- Smederij Cornelis Pronk uit Andelst
- Stoomtractor Hellen
- Stoomtractor Lena samen met een mini stoomtractor
- Mini stoomtractor van Paul Blommers
- OTC De Ewijkse Brug

Met 472 betalende bezoekers was het een geslaagd weekend. We zijn de gemeente Overbetuwe en het Cultuurfonds dankbaar dat ze het Historisch Weekend financieel wilden ondersteunen.

4 Organisatie

De Gelderse Smalspoor Stichting (GSS) heeft tot doelstelling het vergaren, conserveren, bedrijfsvaardig maken dan wel houden van industrieel erfgoed op het gebied van smalspoormaterieel en daaraan gekoppeld materiaal, gereedschappen en documentatie in de breedste zin des woords. Dit om deze tak van historie van de industrialisatie van Nederland te bewaren, te tonen aan huidige en komende generaties en om kennis en kennisoverdracht te bewerkstelligen bij zowel medewerkers als geïnteresseerden. De doelstelling wordt bereikt door inzet van bestuur en vrijwilligers, en door de ondersteuning van donateurs, sponsors en bezoekers. De materiële zaken worden verkregen door schenkingen, bruikleenstellingen en/of aanschaf. Dit alles is op locatie te bezichtigen en te ervaren.

4.1 Bestuurssamenstelling

Alle bestuurders van de GSS zijn onbezoldigd. De stichting werkt enkel met vrijwilligers. Er worden géén beloningen uitgereikt aan bestuurders of medewerkers. Op 1 januari 2024 is Jan Martijn van der Werf toegetreden tot het bestuur van de stichting. Per 1 augustus 2024 heeft Ed Frederiks zijn bestuurstaak neergelegd. Jan Martijn is hem opgevolgd als penningmeester.

Voorzitter	Gerrit Anneveld
Secretaris	Robin Jansen
Penningmeester	Ed Frederiks (tot 1 augustus 2024) Jan Martijn van der Werf (per 1 augustus 2024)
Algemeen bestuurslid	Johan Nab

Omdat het aantal van vier bestuursleden zeer minimaal is voor de taken van het bestuur, zijn René Ruisch en Ferdi van der Werf gevraagd tot het bestuur toe te treden. In de bestuursvergadering van 29 november 2024 zijn zij met algemene stemmen aanvaard. Zij zullen per 1 januari 2025 in functie treden. Daarmee is het schema van aftreden per bestuursbesluit van 29 november 2024 als volgt vastgesteld:

	Schema van aftreden (* indien herkozen)	
2025	Ferdi van der Werf	René Ruisch
2026	Johan Nab	Jan Martijn van der Werf
2027	Gerrit Anneveld	Robin Jansen
2028	Ferdi van der Werf *	René Ruisch *
2029	Johan Nab *	Jan Martijn van der Werf *
2030	Gerrit Anneveld *	Robin Jansen *

4.2 Vrijwilligers

De stichting voert al haar activiteiten volledig onbezoldigd uit. Om haar activiteiten mogelijk te maken, bouwt de stichting op een groep vrijwilligers die zich actief inzetten voor de stichting en het museum. In 2024 heeft de stichting mogen rekenen op de inzet van ongeveer 40 vrijwilligers.

4.3 Reflectie op codes

Binnen de cultuursector worden een aantal codes aanbevolen waar ook de Gelderse Smalspoor Stichting zich voor wil inzetten. Deze codes zijn de Fair Practice Code, de Code

Diversiteit & Inclusie en de Governance Code Cultuur. Hieronder reflecteren we op hoe we deze codes als stichting onderschrijven.

4.3.1 Fair Practice Code

Deze gedragscode richt zich op ondernemers en werkenden in de culturele en creatieve sector aan de hand van vijf kernwaarden: solidariteit, diversiteit, duurzaamheid, vertrouwen en transparantie.

Solidariteit stelt dat tegenover werk een eerlijke vergoeding staat. Als stichting hebben we geen mensen in dienst. In plaats daarvan werken we met een kleine groep vrijwilligers, die we enorm waarderen en daarom van alle kanten willen ondersteunen.

Diversiteit draait om inclusiviteit. Als stichting proberen we een inclusieve organisatie te zijn. Zo hebben we verschillende vrijwilligers rondlopen die een afstand tot de arbeidsmarkt hebben. Door hen net wat extra individuele begeleiding te geven waar nodig bloeien ze op in onze organisatie. Deze vrijwilligers worden naar hun capaciteit ingezet, bijvoorbeeld in de groenvoorziening, onze treindienst, gastenontvangst, bij rondleidingen. Deze vrijwilligers worden door iedereen zeer gewaardeerd en zij voelen zich zeer thuis in onze organisatie. Daar zijn we best trots op. Met het werven van vrijwilligers vragen we open waar mensen hun steentje willen bijdragen.

Duurzaamheid vraagt om kwaliteit en de lange termijn in het oog te houden. Als kleine stichting is ons grootste kapitaal de actieve groep vrijwilligers die het museum draaiende houden. Nieuwe vrijwilligers leiden we zelf op, waarbij veiligheid, zowel in de werkzaamheden als in de treindienst, uitgebreid aan bod komt. Omdat het een kleine groep is, kent iedereen elkaar en letten we op elkaar. Daarnaast willen we het museum zelf ook verduurzamen. Omdat het omgeven is door Natura2000, willen we waar mogelijk afstappen van gereedschap met verbrandingsmotor en overstappen op elektrisch gereedschap.

Vertrouwen draait om de balans tussen transparantie enerzijds en het belang van de stichting anderzijds. Waar mogelijk proberen we duidelijk aan te geven waar alle items in onze collectie vandaan komen. Daar waar we gebruik maken van (multi)mediamateriaal vermelden we altijd de rechtmatige eigenaren en hebben we voor de rechten betaald.

De bedrijfsvoering van de stichting is zo **transparent** mogelijk. Gegevens over de stichting zijn te vinden op de website, inclusief de jaarverslagen in informatie vereist voor de culturele ANBI status die de stichting heeft. Jaarlijks worden alle jaarcijfers gepubliceerd.

4.3.2 Code Diversiteit & Inclusie

Het doel van deze code is dat de culturele en creatieve sector de brede diversiteit van de Nederlandse samenleving representeert. Als museum willen we toegankelijk zijn voor iedereen. Om dit in de praktijk te brengen, reflecteren we in dit jaarverslag op de vier P's van de code: programma, publiek, personeel en partners.

Programma: De steenfabriek is een plaats waar iedereen uit de Betuwe aan het werk werd gezet. Het kindernetje van Van Houten gold niet voor de steenfabriek, omdat dit werk als veldarbeid werd gezien. Mannen en met name vrouwen hebben altijd het zware werk op de fabriek uitgevoerd. Dat hele verhaal vertellen we op onze steenfabriek. Mensen zijn altijd verbaasd als ze de oude beelden van het werk op de steenfabriek zien. We proberen daarbij het echte verhaal te laten zien. We hebben op dit moment geen expliciete meetwaarden, maar zien dat de reacties op sociale media en de reacties die we per e-mail krijgen eigenlijk altijd positief zijn.

Wat wel een punt van zorg en aandacht is, is de bereikbaarheid voor mensen die minder mobiel zijn. De treindienst is voor hen wel mogelijk, maar doordat het fabrieksterrein altijd als zodanig in gebruik is geweest, is de stookplaats boven de oven voor hen niet goed toegankelijk. We zijn hierover in gesprek met de betrokken partijen, maar helaas zien we op dit moment geen mogelijkheid om hen boven te krijgen. We zijn daarom aan het nadenken over alternatieven, zodat we ook hen een volledige ervaring kunnen bieden.

Publiek: Ons museum is voor jong en oud toegankelijk. De jongsten vinden het heerlijk om een treinritje te maken. Jong en oud geniet van de rondleidingen, in de locloods met de vele verhalen over de verschillende locomotieven, en op de steenoven met de verhalen van hoe het er vroeger aan toe ging op de oven. Met name die laatste verhalen spreken het publiek erg aan. In onze communicatie met het publiek proberen we continu iedereen erbij te betrekken. We letten op taalgebruik om geen onderscheid te maken tussen man/vrouw, technisch onderlegd of juist atechnisch, jong of oud. Berichten op sociale media worden altijd dubbel gecontroleerd voordat deze gepost worden.

Personeel: Zoals bij de Fair Practice Code beschreven hebben we verschillende vrijwilligers met een afstand tot de arbeidsmarkt. Ook maken we geen onderscheid in het werven van nieuwe vrijwilligers. Met ons taalgebruik proberen we zo inclusief mogelijk te zijn. Zo vermijden we het stereotype gebruik van "hij" in ons veiligheidshandboek. In het algemeen is het erg lastig om nieuwe vrijwilligers te vinden en zijn we blij met iedereen die een steentje bij wil dragen. Als vrijwilligers vertrekken, proberen we altijd met hen te praten over de achterliggende redenen. Omdat het vrijwilligers zijn, lukt dit helaas niet altijd.

Partners: Op dit moment hebben we weinig externe partners. Wel is onze belangrijkste gesprekspartner de gemeente Overbetuwe. Met hen overleggen we onze strategie en werken we aan een divers vrijwilligersbeleid.

4.3.3 Governance Code Cultuur

De Gelderse Smalspoor Stichting past de principes en aanbevelingen van de Governance Code Cultuur toe. Omdat de stichting een kleine organisatie is, volgt de stichting het bestuursmodel, waarbij het bestuur tevens de rol van directie vervult.

Principe 1: Het bestuur is eindverantwoordelijk en zorgt voor de dagelijkse leiding van het museum. In onze statuten staat vastgelegd dat we op een duurzame en verantwoorde wijze onze maatschappelijke doelstellingen proberen te verwezenlijken.

Principe 2: De Gelderse Smalspoor Stichting past de Governance Code Cultuur toe.

Principe 3: Het bestuur handelt onafhankelijk en integer. Als bestuur proberen we hierin het goede voorbeeld te geven, en spreken we, waar nodig, vrijwilligers aan op hun handelen. Als kleine stichting hebben we geen aparte regels opgesteld over nevenfuncties of belangenverstrengeling. We zorgen als bestuur ervoor dat we regelmatig contact met elkaar hebben om te overleggen. Besluiten mogen alleen in gezamenlijkheid worden genomen. Daarmee willen we voorkomen dat bestuursleden op eigen houtje handelen.

Principe 4: De financiële inrichting is niet expliciet beschreven, maar is wel bekend bij iedereen. In het kader van professionalisering zijn we deze stappen aan het beschrijven. Omdat de bestuurders gezamenlijk bevoegd zijn, wordt alles vooraf met elkaar besproken en vastgelegd. Alle bestuursleden houden elkaar continu op de hoogte van wat er speelt. Er is geen formeel medezeggenschapsorgaan. Hier lezen we in plaats van medewerkers onze vrijwilligers. Omdat onze organisatie klein is, zijn de lijntjes kort en praat het bestuur met iedereen en iedereen met het bestuur.

Principe 5: Als bestuur proberen we continu te handelen naar wat het beste voor de stichting is. We hebben regelmatig contact met onze externe contacten, maar dit is niet vastgelegd in een beleidsstuk. Binnen het bestuur zijn alle taken verdeeld. Besluiten worden of in een bestuursvergadering genomen en genotuleerd, of schriftelijk overeengekomen via e-mail of Whatsapp. Besluiten kunnen alleen gezamenlijk worden genomen. Als kleine organisatie hebben we geen externe accountant. In plaats daarvan deelt de penningmeester iedere maand een overzicht.

Principe 6: Omdat onze stichting met vrijwilligers werkt zijn we formeel geen werkgever. Uiteraard willen we onze vrijwilligers een veilige en goede werkomgeving bieden. We leiden nieuwe vrijwilligers zelf op en bieden hen de ruimte om zichzelf te ontwikkelen. De stichting heeft geen eigen vertrouwenspersoon aangesteld. Wel zijn we in gesprek met de gemeente Overbetuwe om te zien in hoeverre zij hierin een rol kunnen spelen.

Principe 8: Hier wijken we van de aanbevelingen af. Bestuursleden worden benoemd voor een periode van drie jaar. Na drie jaar mag een bestuurslid zich herkiesbaar stellen. Het is niet zo dat herbenoemingen automatisch goedgekeurd worden. Deze worden altijd besproken en vastgelegd in de notulen. Omdat we een erg kleine organisatie zijn, hebben we ervoor gekozen dat bestuursleden geen maximale zittingstermijn hebben. Iedere bestuursvergadering staat het schema van aftreden op de agenda.

5 Jaarrekening

Het jaar 2024 eindigde met een positief resultaat van € 2.496,68. Conform de ANBI-regels wordt dit resultaat volledig toegevoegd aan het stichtingskapitaal voor toekomstige uitgaven. In de exploitatiekosten zijn alle kosten opgenomen om het museum te exploiteren, zoals afschrijvingen, transportkosten en de horeca-inkoop. Ook de kosten voor de organisatie van het historisch weekend zijn in deze post opgenomen.

Het museum heeft in totaal € 9.638,99 opgebracht. Dit zijn de opbrengsten van de toegangskaarten, de museumwinkel en de museumhoreca. We hebben in totaal € 6.311,80 aan donaties en giften mogen ontvangen en € 6.118,00 aan subsidies, waarvan er € 2.663,76 is gereserveerd voor de komende vier jaren.

Op de balans zijn in de vaste activa de nieuw aangeschafte apparatuur toegevoegd. Deze worden over vijf jaren afgeschreven. Om de afschrijvingskosten van de komende jaren te dekken is de ontvangen subsidie over deze jaren gereserveerd in het lang vreemd vermogen.

5.1 Eindbalans per 31 december 2024

	Activa (€)	Passiva (€)
010 Vaste activa	2.663,76	
020 Vlottende activa		
030 Liquide middelen	14.714,96	
040 Stichtingskapitaal		14.691,11
050 Lang vreemd vermogen		2.663,76
060 Kort vreemd vermogen		248,85
070 Belastingen	225,00	
Totaal	17.603,72	17.603,72

5.2 Resultaatrekening 2024

	Lasten (€)	Baten (€)
110 Energiekosten	1.826,55	
120 Administratieve kosten	2.099,67	
130 Exploitatiekosten	6.586,09	
140 PR en marketing	2.434,25	
150 Activiteiten	3.996,79	
160 Opbrengsten		9.638,99
170 Donaties en subsidies		9.801,04
Positief resultaat	2.496,68	
Totaal	18.592,66	18.592,66

Aldus opgemaakt en vastgesteld in de bestuursvergadering van 24 januari 2025, te Heteren:

Robin Jansen
(voorzitter)

Ferdi van der Werf
(secretaris)

Jan Martijn van der Werf
(penningmeester)

Gerrit Anneveld
(algemeen bestuurslid)

Johan Nab
(algemeen bestuurslid)

René Ruisch
(algemeen bestuurslid)